

GUILLEM SIMÓ I ROCA. EVOCACIÓ

El mes de setembre de 2004 va morir, als cinquanta-nou anys, Guillem Simó i Roca, investigador pertinaç sobre temes d'història cultural i literària mallorquina. Vaig coincidir amb ell a les aules de la Universitat de Barcelona durant els primers anys de la dècada del 1970 i sempre vaig admirar algunes de les seves qualitats més remarcables: la seva tenacitat en la persecució de dades i documents, la seva capacitat de síntesi i d'interpretació, el seu lliurament radical als temes que estudiava. Crec que, sense exagerar, es pot dir que va fer aportacions decisives a la història de la nostra cultura, potser no per l'extensió de la seva recerca, però sí per la profunditat en el tractament dels temes que l'interessaren.

Seduït pel mestratge de professors com Miquel Coll i Alentorn, Martí de Riquer, Antoni M. Badia i Margarit, Antoni Comas o Joan Veny barrejà les recerques històriques i les lingüístiques o literàries. S'interessà primerament pel tema del Projecte d'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 1931, al qual dedicà un llarg article («Randa», núm. 3, 1976) que després amplià en un llibre escrit conjuntament amb Isidor Marí Mayans (*El debat autonòmic a les Illes durant la Segona República*, 1991). L'interessà enormement la implicació dels homes de lletres de l'època —Joan Estelrich, Gabriel Alomar, Elvir Sans, Miquel Ferrà, Joan Pons i Marquès, Gabriel Alomar, Guillem Colom, etc.—, molts d'ells integrats a l'Associació per la Cultura de Mallorca, en l'intent de definició d'una personalitat política pròpia per a les Illes. També va poder documentar amb profusió de dades les reticències que això va despertar en la societat d'aquells anys. Per al treball va entrevistar molts dels protagonistes que feren possible la redacció d'aquell primer text estatutari, i el va colpir el contrast que hi havia entre l'eufòria dels escrits que havien signat en els primes anys de la República (1931-1933) i la derrota absoluta que guiava la seva vida quan Guillem Simó portava a terme la recerca, entre el 1968 i el 1975. Ell mateix algun cop va alludir al cas de Joan Pons i Marquès, que considerava una temeritat voler divulgar temes com aquell i l'avisà dels perills que corria. En realitat ja no eren uns perills gaire reals, però les paraules de Pons demostraven com la grisor de la postguerra havia arruïnat la vida intel·lectual d'aquells homes.

A continuació, més decantat pels temes lingüísticoliteraris, va dedicar un altre treball extens a les *Profecies atribuïdes a Bernat de Mogoda* («Randa», núm. 7, 1978), que incloïa una edició molt acurada del poema i dels comentaris que n'ha-

via fet Jeroni Pont i Desmur. Els textos profètics, sempre relacionats amb fets històrics i amb èpoques de crisi, tenien una tradició important en la literatura catalana medieval i una aurèola de misteri que el va subjugar. El cavaller Bernat de Mogoda era un dels nobles que acompanyà Jaume I en la conquesta de Mallorca el 1229, però en realitat les profecies havien estat escrites al segle XVI i alludien sobretot a la guerra de les Germanies. De Turmeda, fins a les versions catalanes de les profecies de Merlí la literatura basada en pretesos àugurs havia produït textos ben curiosos, que Simó va conèixer gràcies als estudis previs de Ramon Alós, Jordi Rubió i, sobretot, Pere Bohigas, autors a qui també admirava molt. El fals Mogoda era molt pròxim a Turmeda i les Germanies constituïen un dels grans temes de la historiografia mallorquina: això justificava prou el seu interès. Seguint el fil que aquest estudi va obrir, després va resseguir amb afany les col·leccions de calendaris populars mallorquins del segle XVIII (*Pronòstics mallorquins del segle XVIII*, «Randa», núm. 8 i 9, 1979). Així va posar en evidència la importància d'aquest tema, com a mostra del vigor lingüístic i literari de l'edat moderna, en uns moments en què el segle XVIII havia cobrat actualitat gràcies a l'imponent volum de la *Història de la literatura Catalana*, de l'editorial Ariel, que havia redactat Antoni Comas. Va poder localitzar almenys setanta-nou pronòstics en català datats entre 1716 i 1772, molts d'ells conservats a la biblioteca particular de Lluís Alemany [avui propietat del Consell de Mallorca] i d'altres a la Biblioteca Bartomeu March, la Biblioteca del Monestir de la Real o la del Monestir de Montserrat. Aquests calendaris contenien seccions com el pròleg o el judici de l'any que li permeteren fer una antologia de textos catalans escrits a Mallorca molt interessant. També va poder documentar el paper decisiu que va tenir el bisbat de Juan Díaz de la Guerra (1772-1777) en la seva castellanització.

Després d'aquests treballs, la recerques de Guillem Simó s'alentiren, en part a causa de la seva dedicació a l'ensenyament secundari, un treball que sempre va fer a contracor. Cap al 1980 els va reprendre amb força. Va ser aleshores que entrà en contacte amb els descendents de l'escriptor Pere d'Alcàntara Peña (1823-1906) i va tenir accés als arxius que guardaven els seus papers. Durant uns anys va projectar la seva tesi de doctorat sobre aquest escriptor, que finalment no va acabar, en part un poc decebut per no haver pogut aconseguir còpia de les cartes creuades entre els germans Pere i Victòria Peña [des de fa uns pocs anys dipositades, per llegat testamentari de la seva propietària, a la Societat Arqueològica Lul·liana de Palma]. Tanmateix va aplegar molta informació no només sobre els Peña, sinó també sobre els literats mallorquins del segle XIX, com resta palès en els pròlegs que va escriure per al volum de *Prosa costumista balear* (1982) i per als *Aigoforts* (1987), de Gabriel Maura. A Pere d'A. Peña li va dedicar un article molt precís, *Els inicis literaris de Pere A. Peña* («Randa», núm. 36, 1995), que fa plànyer que no n'arribàs a escriure cap altre.

Aquesta fou la singladura de Guillem Simó com a investigador. En el seu arxiu hi és conservada encara molta documentació inèdita. També s'hi troben un nombre considerable d'escrits literaris de creació. Preparats per a l'edició va deixar

un llibre poemes, *Dinou poemes amb música*, i un dietari, *En aquesta part del món*. Tots dos s'han publicat entre el 2004 i el 2005. El dietari ha tingut un gran èxit de crítica, cosa que fa preveure que el fons que conserva els seus textos cobrarà cada vegada més importància i encara ens proporcionarà més d'una sorpresa agradable. La seva dedicació silenciosa, abnegada, tenaç a la literatura mereix que sigui així.

JOAN MAS
 Universitat de les Illes Balears